De venditione.

9. Idem A. & Philippus C. Faustinæ.

LOcum quidem religiosum distrahi [1] non posse manifestum est: verum agrum purum [2] monumento cohærentem [3] profani juris esse: ideoque efficaciter venundari, non est opinionis incertæ. PP. 6. Kal. Decemb. PHILIPPO A. & TITIANO CONSS. 246.

De translatione corporis.

10. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. & CC. Aquilianæ.

SI necdum perpetuæ [4] sepulturæ corpus traditum est: translationem [5] eius facere non [6] prohiberis. PP. 8. Id. Feb. DIOCLETIANO IV. & MAXIMIANO III. AA. CONSS. 290.

De supplicio affectis.

11. Iidem AA. & CC. Gaudentio.

OBnoxios [7] criminum digno supplicio subjectos sepulturæ tradi non vetamus. PP. 8. Id. April. ipsis IV. & III. AA. CONSS. 290.

Ne reliquiæ intra civitatem condantur.

12. Iidem AA. & CC. Victorino.

MOrtuorum reliquias [8], ne sanctum [9] municipiorum jus polluatur, intra [10] civitatem condi, jam pridem vetitum est. PP. 3. Kal. Octob. ipsis IV. & III. AA. CONSS. 290.

Collatio sepulchri familiaris, & hereditarii.

13. Iidem AA. & CC. Dionysio.

JUs sepulchri tam familiaris [11], quam hereditarii [12], ad extraneos etiam heredes: familiaris autem ad familiam, etiam si nullus ex ea heres sit, non etiam ad alium quemquam, qui non est heres, pertinere potest. S. 3. Id. Novemb. *Sirmii*, CC. CONSS. 294.

De translatione reliquiarum.

14. Imppp. VALENT. THEOD. & ARCAD. AAA. Cynegio P. P.

NEmo humanum [13] corpus ad alium [14] locum [sine Augusti [15] affatibus] transferat. Dat. 3. Kal. Mart. *Constantinop.* HONORIO NOBILI PUERO & EVODIO CONSS. 386.

In solo Auredani libro manuscripto notatur hic deesse Græcam constitutionem, quam ex Basilicis edidit Cujac. lib. 11. observ. cap. 21.

15. 16.

IN nullo quopiam loco vectigal [17] ab aliqua persona pro corporibus ex uno in alium locum translatis præstetur.

1 *l. 2. in fin. C. h. t.* 2 Purus ager quid sit, vid. *l. 2. §. 4. ff. h. t.* adde Cujac. 10. *obs.* 37. 3 *l. 4. in fin. C. h. t.* 4 Seu æternæ sedi. *l. 40. ff. h. t.* 5 *d. l. 40. l. 1. l. 2. ff. de cadaver. pun.* 6 Excipe casum legis 1. *supr. h. t. ex loco* Pauli a me citato. 7 *l. 1. l. 3. ff. de cadaver. punit.* nisi damnatos majestatis. *d. l. 1.* Jure Gallico hæc lex servatur, teste Rebuff. *in proœm. const. gloss. num.* 54. 55. 8 Reliquiæ mortuorum *hic* corpus. Paul. 1. *sent.* 21. §. 2. Græci Λείψανα. *l. 3. supr. de* fner. offi., l. 8. *ff. h. t.* cineres. *d. l. 1. in fin.* Reliquæ etiam dicuntur. *l. 42. l. 44. in fin. ff. hoc tit.* ut & reliquiæ. *l. 30. ff. famil. ercisc. l. 27. ff. de cond. inst.* Animalia bruta habent etiam sua λείψανα, l. 83. §. 5. *ff. de leg. I.* Neutra significatione. Reliquæ sunt simulachra. De ossilario dixi *ad l. 2. ff. de sepulch. violat.* 9 Corpus in civitatem inferri non licet, ne sacra civitatis funestentur: qui contra fecerit, extra ordinem punitur. Paul. 1. *sent.* 21. §. 2. *l. 6. C. Theod. de sepulchr. violat.* Virgilius 11. *verf.* 205. *&c.*

D. JUSTINIANI
SACRATISSIMI PRINCIPIS, PP. A.
CODICIS
REPETITÆ PRÆLECTIONIS,
LIBER QUARTUS.

TIT. I.
DE REBUS CREDITIS [1], ET JUREJURANDO [2].

An causa retractari possit perjurii prætextu.

1. Imp. ANTONINUS A. Herculiano.

CAusa [3] jurejurando ex consensu [4] utriusque partis, vel adversario inferente, delato & præstito, vel remisso [5] decisa: nec perjurii [6] prætextu retractari potest: nisi [7] specialiter [8] hoc lege excipiatur [9]. PP. 15. Kal. Jul. ANTONINO A. IV. & BALBINO CONSS. 213.

Perjurio *pœna quando imponatur.*

2. Imp. ALEXANDER [10] A. Felici.

JUrisjurandi [11] contempta religio satis [12] Deum ultorem habet [13]. Periculum autem corporis [14], vel majestatis crimen secundum constituta [15] Divorum Parentum [16] meorum, etsi, *per* [17] *Principis venerationem* [18] quodam calore [19] fuerit pejeratum, inferri non placet. PP. 6. Kal. April. MAXIMO II. & ÆLIANO CONSS. 224.

De inopia probationum.

3. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. & CC. Severæ.

IN bonæ [20] fidei contractibus, nec non [etiam] in cæteris causis, inopia [21] probationum, per [22] judicem jurejurando causa cognita res decidi oportet. PP. 10. Kal. Sept. MAXIMO II. & AQUILINO CONSS. 286.

De Tutelæ actione.

4. Iidem AA. & CC. Maximæ.

SI ad excludendam tutelæ actionem pupillus [23] jusjurandum tutori detulerit, postea eandem litem exercere non prohibetur. PP. Kal. Jul. ipsis IV. & III. AA. CONSS. 290.

18 Salutem: Scriptum fuisse videtur *Genium*, idque mutavit Tribon. 19 Calori ignovit, & alio adhuc rescripto idem Alexander. *l. 3. ad leg. Jul. de adult.* Calor, et impetus animi motus. *l. 9. in princ. ff. de publican. & vectig. l. 22. in fin. ff. ad l. Jul. de adult.* 20 Deum juratum est, Deus ipse vindex est: si per Principem, Princeps ipse. Quid si conjuncta sint, inquam, non absistit, sed quodammodo tantum: ideoque pœna reorum majestatis ei non infligitur, sed fatigatio. *d. l. 13.* Et hinc tamen comitat, gravius eum puniri, qui per Cæsaris genium juravit, quam qui per Deum. Tertullian. *Apol.* 28. *Apologet.* Augustus Cæsar, *in fin.* Citius (inquit) apud vos per omnes deos, quam per unum genium Cæsaris peierabitur. Minucius Felix *in Octavio*: Iustus est et per Jovis Genium pejerare, quod injustum non sit, quam per Deum. Et per Genium juraverit, & pejeraverit, sed *l. 2. in fin. ff. de indicii. vidant. lib. 1. ff. veterum Franci-scanus, cap. 61.* perjurus neque in nobilis acatis non fuerit tribunalibus appellat eam ita quam rationis, seu ratiocinandi usus aliquis cadit; non cogendes esse jurare. Item, ut qui in fanibus (opinor scripturis vel Templis) juraturi fint, jurent jejuni. Idem esse jurare per charistem & veritatem ac per Deum: cum Deus sit charitas & veritas. Juramentum Pharisaicum esse, jurare per aut apud Romanos jusjurandi sanctimonia, adde Cujac 8. *observ.* 7. Forcatul. 18. *Capitol. num.* 2. 3. Clarum *fontem*. 6. *perjurium*, ubi refert perjurum removeri ab agendo, testimonio dicendo, jurando. Exsulari a pœna civili, si fine dolo pejeravit. *l. ult. ff. de in integrum jur.* si propter impedimenta justa juramento satisfacere non potuit, si perjurium non fuit: si interrogatus super crimine, pejeravit, si delatum ab adversario in judicio fuerit. 20 Vid. *l. 5. ff. de re iisdem jurand.* 21 *l. 22. Synopf. Basil. 2. cap. 42.* vid. 1. Harm. 1. *cap. in τοις αμθισβητουσι.* 22. *Eclog. 5. cap. 28.* 22 *l. 31. ff. de re judic.* Tale juramentum necessarium est. In Gallia quæ consuetudinibus seu statutis quibusdam receptis utitur, judices inopia probationum, & ubi semiplene tantum probatum est, juramento uti non solent, quo ad jusjurandi delationem confugere? *Synopf. Basil. 22. tit. 5. cap. 50.* 1. Harm. 7. §. 7. 19 Vide *l. 75. §. de reg. jur.* 20 Iniquum eli hoc casu ἀκυρωτὸν τὸν ὅρκον ἀπόδειξιν τοῦ ὁ ὅρκον ἀποστῆναι, ob desperatas alias probationes, ad jusjurandi religionem omnes confugere. *Synopf. Basil. n. t. c. 50.* 21 Jusjurandum delatum, necdum præstitum, is qui detulit revocare potest *τοῦ ὁρκίσαντος ἐξὸν ἀνακαλέσασθαι δοθέντα τὸν ὅρκον* quousque sententia lata fuerit, quæ jusjurandum præstare jubeat. Igitur non poli sententiam a qua non appellavit, non denique post sententiam ab appellationis judice con-

De Fideicommisso.

5. Iidem AA. & CC. Juliano.

CUm etiam a [1] pupillorum tutoribus, velut ab ipsis pupillis relicta fideicommissa videantur [2], super fideicommissis Præfes [3] provinciæ cognoscet: &, si id tibi relictum esse constiterit, reddi tibi effici. Idem, si inficietur, ad jusjurandum (ut desideras) tutorem adiget [4]. PP. 4. Kal. Decemb. ipsis IV. & III. AA. CONSS. 290.

De generis & ingenuitatis quæstione.

6. Iidem AA. & CC. Bessio.

CUm proponas partibus placuisse, jurisjurandi religione, generis [5] & ingenuitatis quæstionem decidi: Præses provinciæ juxta decretum arbitri [6] ad voluntatis vestræ placitum amitte tuæ filiis consuletur. PP. 5. Id. Februar. TIBERIANO & DIONE CONSS. 291.

Ne alteri per alterum præjudicetur.

7. Iidem AA. & CC. Eutychianæ.

NEc filius [7], nec quisquam alius [8], nec litigando, nec pacisscendo, sed neque jusjurandum citra voluntatem dominæ rei deferendo, præjudicium ei facere potest. Unde si citra mandatum tuum aliquid erga rem tuam filius tuus gessit, nec hoc ratum habuisti, nihil tibi obest. S. Idib. Novemb. AA. CONSS. 293.

De actione & jurejurando actoris.

8. Iidem AA. & CC. Alexandro.

ACtori [9] delato, vel relato jurejurando, si juraverit, vel ei remissum sit sacramentum, ad similitudinem [10] judicati in [11] factum actio competit. S. 12. Kal. Maji, CC. CONSS. 294.

De conditione jurisjurandi reo delata.

9. Iidem AA. & CC. Martiano.

DElata [12] conditione jurisjurandi, reus (si [13] non per actorem, quominus de calumnia juret, steterit) per judicem solvere [14], vel jurare, nisi [15] referat jusjurandum, necesse habet. S. 5. Kal. Maji, *Sirmii*, AA. CONSS. 299.

De depositio.

10. Iidem AA. & CC. Protogeni.

IN actione etiam depositi [16], quæ super rebus quasi sine scriptis datis movetur, jusjurandum ad exemplum cæterorum bonæ [17] fidei judiciorum deferri potest. S. 5. Kal. Decemb. CC. CONSS. 300.

De revocatione jurisjurandi.

11. Imp. JUSTINIANUS A. Demosth. P. P.

SI quis jusjurandum intulerit, &, necdum eo prætitito, postea (utpote sibi allegationibus abundantibus) hoc revocaverit: sancimus [18] nemini licere penitus iterum ad sacramentum recurrere, (satis enim absurdum est redire [19] ad hoc, cui renunciandum putavit, & cum [20] desperavit aliam probationem, tunc denuo ad religionem convolare) & judices nullo modo [eos] audire ad tales iniquitates venientes. † Si quis autem sacramentum intulerit, & [hoc] revocare maluerit, licere quidem [ei] hoc facere, & alias probationes, si voluerit, præstare: ita [21] tamen, ut hujusmodi licentia usque [22] ad litis tantummodo examinum ei præstetur. Post definitivam autem sententiam, quæ provocatione suspensa non fit, vel quæ, postquam fuit appellatum, corroborata fuerit: nullo modo revocare juramentum, & iterum ad probationem venire cuiquam concedimus: ne repetita lite, finis [23] negotii alterius causæ fiat exordium. Dat. 15. Kal. Octob. *Chalcedone*, DECIO V. C. CONS. 529.

Jusjurandum ad decisionem litis quando præstandum. 1. De jurejurando præstando, vel referendo. 2. De procuratione; si quis jurare noluerit. 4. De absentibus. 5. De loco & forma jurandi. 6. De priorum legum confirmatione.

12. Idem A. Demostheni P. P.

GEneraliter de omnibus juramentis, quæ in litibus offeruntur vel [24] a judice vel a partibus, definiendum est. Cum enim jam increbuit judices in plenissima definitione sacramentum imponere: evenit, ut provocatione lite suspensa [25], hi quidem, qui jusjurandum præstare jussi sunt, ab hac forte luce subtrahantur, probationes autem rerum cadant [26]: cum [27] multum [28] differepet juramentum hereditarium [29] a principali [30] sacramento. Necessitate itaque rerum coacti, & probationibus pinguius subvenientes, ad hujusmodi venimus sanctionem. Omne igitur juramentum, sive a judicibus, sive a partibus illatum, vel in principio litis, vel in medio, vel in ipsa definitiva sententia, sub ipso judice [31] detur, non expectata vel ultima definitione, vel provocationis formidine. §. 1. Sed juramento illato, cum hoc a partibus factum fuerit, & a judice approbatum [32], vel ex auctoritate judicis cuicunque parti illatum: si quidem is cui imponitur sacramentum, nihil ad hoc fuerit reluctatus, hoc præstetur, vel referatur: necessitate ei imponenda, cui jure refertur, relationis sacramentum subire: vel si hoc recusaverit, quasi illato sacramento præstito, causa [33] vel capitulum [34] decidatur, nullo loco provocationi relinquendo. Quis enim ferendus est ad appellationis veniens auxilium in his quæ ipse facienda procuravit? §. 2. Sin autem is, cui sacramentum est illatum, vel a parte, vel a judice, hoc subire minime voluerit, licentiam quidem habeat sacramentum recusare: judex autem, si hoc omnimodo præstandum existimaverit [35], sic causam dirimat, quasi volente eo sacramentum sit recusatum: & ita cætera sive capitula, sive totius negotii summa examinentur, & lis suo marte percurrat, nullo ei obstaculo obviante. Ipse autem qui sacramentum sibi illatum dare recusaverit: vel hoc attestetur, vel, si forte non audeat, habeat [36] sibi in ultima [37] provocatione repositum auxilium, & si judex appellationi præsidens, *bene quidem illatum jusjurandum, non rite autem recusatum* pronunciaverit: res secundum quod judicatum est, permanebit. Sin autem *non rite quidem illatum, recte autem recusatum sacramentum* pronunciaverit: tunc ei licebit emendare [38] sententiam judicis, quæ quasi ex recusato sacramento processit, & nihil penitus nec præjudicii, nec injusti dispendii [39] cuicunque incurret: sed & causæ cursus ab initio usque ad novissimum terminum non impedietur, & lis æqua lance trutinabitur. §. 3. Sive autem illatum juramentum præstitum fuerit, sive recusatum, ipsi parti, quæ hoc intulit, nullum [40] provocationis remedium in hoc reservabitur: cum nimis crudele est, parti quæ hoc detulit, propter hoc ipsum, quod judex ejus petitionem secutus est, superesse provocationem. §. 4. His de præsentibus [41] personis statutis, nec absentes nos fugiunt, sed etiam eos huic legi subjugamus: & si persona præsens non inveniatur, cui sacramentum illatum est, lite forte per procuratorem ventilata, necesse est, vel ipsam principalem personam datis certis induciis [42] ad judicem venire, ut ea quæ de sacramentis statuta sunt, impleat; vel (si judex existimaverit) in provincia [43] ubi degit, sub actorum testificatione juramentum ab ea vel dari, vel referri, vel recusari, hoc procedere: ut singulis casibus eventus jam definitus imponatur: licentia danda etiam parti alteri, vel per se, vel per procuratorem super hoc ipsum ordinatum, adesse his quæ de juramento aguntur: vel si neutrum facere maluerit, & ex una parte [44], sub fide tamen gestorum, juramentum præstari, vel referri, vel recusari: expensis propter hujusmodi causam præstandis, officio [45] judicis trutinandis, an ab utraque parte, an ab altera oporteat eas dependi: nullo tamen ex hoc litibus impedimento generando: sed, donec ea procedunt, aliis vel capitulis, vel litis membris a judice examinandis: & postquam fuerint ei intimata [46] gesta super juramento subsecuta, tunc iterum ad [47] hoc capitulum judice redeunte, & eo adimpleto ad cetera perveniente: omnibus aliis quæ de præsentibus fancita sunt, & in absentium parte observandis. §. 5. In omnibus autem casibus in quibus sacramenta præstantur, observationem judicialem permanere censemus secundum personarum qualitatem [48], sive sub [49] ipso judice præstari oportet juramentum, sive in domibus [50], sive sacris scripturis tactis [51], sive in sacrosanctis oratoriis [52]. §. 6. Similique modo in sua firmitate manere, quæ de calumniæ jurejurando, vel relato sacramento legibus cauta sunt, vel a nobis, vel a retro divis principibus introducta: non enim, ut aliquid derogetur antiquioribus legibus, hæc prolata sunt: sed ut, si quid deesse eis videatur, hoc repleatur. Recitata septies [53] in novo consistorio Palatii Justiniani. Dat. 3. Kal. Novemb. DECIO V. C. CONS. 529.

1 Relictum a tutore, relictum videtur a pupillo, de quo si dubitatur, tutori defertur jusjurandum, & ita tutor jurat in causa pupillo mota, *l. 20. §. de fideicommiss. l. 69. §. 2. ff. de leg. 2.* adde Cujac. 3. *obs.* 27. 2 Cum eadem mox verba repetantur ex *l. 20. infr. de fideicommiss.* videtur hic ex eadem scribendum & reponendum: *Relicta fideicommissa videantur.* Mod. 3 Fideicommissa in principiis apud Præsidem, ut Romæ apud Consulem, vel prætorem fideicommissarium perebantur. Ulpian. *l. 1. §. 1. ff. ad l. Jul. de* 4 Imo non adiget *l. 4. ff. de in litem jurand.* Sed ibi de juramento in litem affectionis, hic de veritate agitur. Vetiend. *ad tit. ff. de in litem jur. n.* 2. Aut. 5 Super causa status potest jusjurandum deferri. 6 Id est, judicis dati. vid. *l. 2. supr. de judic. l. 2. in fin. §. de pedaneis jud. v. l. 2. ff. de libertis & eorum.* 7 Vid. *l. 4. §. si alienæ res pign. Goth.* Explicationem hujus legis vid. apud Leonimum *emendat. lib. 3. c. 11. n. 2.* Aut. 8 Vid. *l. 3. §. 3. in fin. ff. de jurejur.* 9 Jurejurando delato, reus debet vel jurare, vel solvere, vel jusjurandum referre. *Syn. Basil. 22. tit. 5. c. 48.* Quid si ipse actor de calumnia prior jurare nolit? reus jurare non cogitur. *l. 3. §. 6.* quippe is, qui jusjurandum defert, prius jurare de calumnia hac formula cogitur. *ὁτι κ᾽ ὠς ου ὀμοσατον ει, βουλομαι λαβειν παρα του ορκον, κδ. ου νομιζω δικαιως ενεγκειν* hoc est, jure me non calumniæ jusjurandum exigere, sed quod jure me putem experiri. *syn. Basil. 22. tit. 5. c. 48. 1. Harm. 7. §. 6.* unde apud Paul. legimus 2. *sent. 1. §. 2.* Jusjurandum deferre prior actor potest, contrarium autem de calumnia jusjurandum reo competit. adde *l. 34. §. qui jusjurandum. 4. & l. si non jurrat. 37. ff. de jurejur.* 10 Quin jusjurandum majus quidiam est, quam res judicata. 22. *Eclog. 5. c. 1.* 11 Ex juramento nascitur actio in factum; de qua vid. Oldendorp. *class. 1. act. 9.* nisi super aliqua re dicto nominatim est juratum, puta vendito; tunc enim competet utilis venditi. *l. 13. §. 3. ff. de jurejur.* Goth. vid. in hanc leg. Joan. Zanger. *de except. part. 3. cap. 5. num.* 96. Aut. 12 Dixi *ad l. 1. 3. h. t. ex* Paul. 2. *sent. 1. §. 2.* 13 Qui defert jusjurandum, prius de calumnia jurat. *l. 34. §. 4. l. 37. ff. h. t. l. ult. ff. de fideicommiss. d. §. 2.* vid. *l. 1. supr. de jurejur ante propt. calum. l. 11. §. 1. & 2. ff. rer. amotar.* Remittitur tamen quibusdam personis, puta patrono, non liberto: & in causis feudalibus tam validio, quam domino. vid. Cujac. 4. *feud. 36. fol.* 148. 2. *feud.* 13. 8. 1. 14 134. 5. 6. *ff. de jurejur.* 15 Cui defertur jusjurandum, tenetur jurare, vel referre. 16 Adde *l. 4. §. ad exhib.* 17 *l. 3. §. 6. h. t.* 18 Jusjurandum inopia probationum tibi detuli: nactus alias probationes, delationem jurisjurandi a te nondum præstiti, revocavi, quæritur an secundo non liceat ad jusjurandi delationem confugere? *Synopf. Basil. 22. tit. 5. cap. 50.* 1. Harm. 7. §. 7. 19 Vide *l. 75. §. de reg. jur.* 20 Iniquum eli hoc casu ἀκυρωτὸν τὸν ὅρκον ἀπόδειξιν τοῦ ὁ ὅρκον ἀποστῆναι, ob desperatas alias probationes, ad jusjurandi religionem omnes confugere. *Synopf. Basil. n. t. c. 50.* 21 Jusjurandum delatum, necdum præstitum, is qui detulit revocare potest *τοῦ ὁρκίσαντος ἐξὸν ἀνακαλέσασθαι δοθέντα τὸν ὅρκον* quousque sententia lata fuerit, quæ jusjurandum præstare jubeat. Igitur non poli sententiam a qua non appellavit, non denique post sententiam ab appellationis judice con-

De legatis & fideicommissis.

13. Idem A. Joanni PP. P.

CUm quis legatum, vel fideicommissum, utpote sibi relictum exigeret, & testamento forte non apparente pro eo lucramentum ei ab herede delatum esset, & is religionem suam præstasset, affirmans sibi legatum, vel fideicommissum derelictum esse, & ex hujusmodi testamento id, quod petebat, consecutus esset; postea autem manifestum esset factum, nihil [1] ei penitus fuisse derelictum: apud antiquos quærebatur, utrum jurejurando standum esset, an restituere deberet, quod accepisset: vel, si re vera ei derelictum fuisset legatum, vel fideicommissum, an daremus licentiam heredi Falcidiam, si competat, ex hoc retinere. Nobis itaque melius visum est, repeti [2] ab eo legatum, vel fideicommissum, nullumque ex hujusmodi perjurio lucrum ei accedere: sed si verum fuerit inventum: quartæ detentionem introduci, si tamen locum habeat: ne cui ex delicto [3] impium sibi lucrum [afferre] nostris legibus concedatur. Dat. 15. Kal. Novemb. *Constantinop.* post consulatum LAMPADII & ORESTIS VV. CC. 532.

TIT. II.
SI CERTUM PETATUR [4].

De Ære *alieno hereditario.*

1. Impp. SEVERUS & ANTONINUS AA. Modestino.

NEque æquam, neque usitatam rem desideras; ut æs alienum patris tui non [5] pro portionibus hereditariis exolvatis tu & frater coheres tuus, sed pro æstimatione rerum prælegatarum [6]: cum sit explorati juris, hereditaria onera ad [7] scriptos heredes pro [8] portionibus hereditariis, non pro modo emolumenti pertinere. Quod nec tu ipse ignorare videris: cum creditoribus secundum formam [veteris [9]] juris pro portione tua caveris. Dat. Kal. Jul. CHILONE & LIBONE CONSS. 205.

De eo, qui nummos alienos credidit, & stipulatus est.

2. Imp. ANTONINUS A. Hermogeni.

QUamvis pecuniam tuam [10] Asclepiades suo nomine crediderit: stipulando tamen, sibi [11] jus obligationis quæsivit: quam pecuniam ut pollis petere, mandatis tibi ab eo actionibus consequeris. PP. 7. Kal. Maji, MESSALA & SABINO CONSS. 215.

De his, qui officia administrant.

3. Imp. GORDIANUS A. Sempronio.

EOs [12], qui officia administrant, neque per se, neque per suppositas personas, tempore officii sui in provincia fœnus [13] agitare posse, sæpe rescriptum est. PP. 8. Kal. Septemb. GORDIANO A. & AVIOLA CONSS. 240.

De pecunia absentis nomine ejus credita.

4. Impp. PHILIPPUS A. & PHILIPPUS Cæs. Maximo.

SI absentis pecuniam, nomine ejus fœnori dedisti, ac reprobato nomine [14], mandatis actionibus experiris, præses provinciæ jurisdictionem suam præbebit. §. 1. Idem si cessare mandatum animadverterit, utilem tibi adversus debitorem actionem eo nomine competere non negabit [15]. Propos. 15. Kal. Mart. PRÆSENTE & ALBINO CONSS. 247.

De instrumento.

5. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. & CC. Aristodemo & Proculo.

SI non singuli [16] in [17] solidum accepta mutua quantitate, vel stipulanti creditori sponte vos obligastis (licet uni [18] numerata sit pecunia) vel intercessionis nomine hanc non re vel subscriptis obligationem: fruitra veremini, ne ejus pecuniæ nomine vos conveniat, quam alii mutuo dedit, si intra præstitutum [19] tempus rei gestæ quæstionem detulistis. † Ac multo magis inanem timorem genitis, si [20] pecunia numerata, *oletum susceptum* instrumento sit collatum: cum, si *reddendi* stipulatio nulla subjecta est, & hujus rei est habita solennis contestatio, in suo statu remanente eo, quod vere factum interfuit, ex oleo accepti scriptura nihil deberi manifestum est. S. 5. Non. Maji, AA. CONSS. 293.

De novatione, de instrumento simulato, de usuris.

6. Idem AA. & CC. Nicandro.

SI ex pretio [21] debitæ quantitatis, facta novatione, per stipulationem usuras licitas ab eo contra quem supplicas, stipulatus es: falsa [22] mutuo datæ quantitatis demonstratio præmissa, cum obligationis substantia non defecerit, quominus usque ad modum placitum usuræ possint exigi, nihil nocet. † Si vero, citra vinculum stipulationis tantum mutuam pecuniam datam conscriptum est, & ejus prætari fœnus convenit: simulatis pro infectis habitis, hujusmodi placitum nihil de præcedenti mutavit obligatione. S. 15. Kalend. Decemb. AA. CONSS. 293.

De origine pecuniæ creditæ, de persona cujus nomine creditum est spectanda.

7. Iidem AA. & CC. Pactumeio.

NOn unde [23] originem pecunia, quæ mutuo datur, habeat; sed qui contraxit, si ut propriam numeravit; in hujusmodi obligationibus requiritur. S. 5. Non. Oct. *Sirmii*, AA. CONSS. 293.

De re æstimata data mutui causa, de stipulatione usuræ illegitimæ, de pignore non idoneo.

8. Iidem AA. & CC. Proculo.

SI pro [24] mutua pecunia quam a creditore poscebas, argentum, vel jumentum, vel alias species utriusque consensu æstimatas [25] accepisti, dato auro pignori, licet ultra usuram centesimam usuras stipulanti spoponditi: tamen [26] fors, quæ æstimatione placito partium definita est, & usurarum titulo legitima [27] [summa] tantum recte penitur. Nec quicquam tibi prodesse potest, quod minoris [28] esse pretii pignus quod dedisti, proponis, quo [29] minus hujusmodi quantitatis solutioni parcas. S. 17. Kalend. Januar. AA. CONSS. 293.

Si duo simul crediderint.

9. Iidem AA. & CC. Alexandro.

CUm te in Gallia cum Syntropho certum auri pondus, itemque numeratam pecuniam mutuo dedisse, ut Romæ solveretur, precibus adseveras: aditus competens Judex si duos reos stipulandi [30], vel re pro solido tibi quæritam actionem, sive ab heredibus Syntrophi procuratorem [31] te factum animadverterit; totum debitum; alioqui, quod dedisti, solum restitui tibi jubebit. S. 15. Kal. Januar. AA. CONSS. 293.

De uno instrumento plurium obligationum, de stipulatione mutuo adjecta, de pœnitentia.

10. Iidem AA. & CC. Crispino.

EO quod a multis [32] proprii debiti singulorum obligationis uno [33] tantum instrumento probatio continetur: exactio non interpellatur. Nam si pro pecunia quam mutuo dedisti, tibi vinum stipulanti [34], qui debuerant, spoponderunt: negotii gesti pœnitentia contractum recte habitum, non constituit irritum. S. 2. Non. Febr. *Sirmii*, AA. CONSS. 299.

De incendio.

11. Iidem AA. & CC. Maximiano.

INcendium [35] ære alieno non [36] exuit debitorem [37]. S. 2. Id. Febr. *Sirmii*, AA. CONSS. 299.

De his, qui in rem communem mutuati sunt.

12. Iidem AA. & CC. Theophanio.

SI in rem communem cum Ione mutuam sumpsisti pecuniam, nec re, nec solennitate verborum vos obligatis in solidum: & si eam post integram solvisti [38]: de restituenda tibi parte contra Ionem experiri, ut debitum poscens, judice cognoscente potes. S. 15. Kal. Sept. CC. CONSS. 300.

---

1 Negavam interdum probari hinc colligunt; qua de re dicetur ad *l.* 23. *ff. de probat.* 2 Obstat *l.* 1. *ff. h. t.* quam vide & Forcatulum in *Cap. cum sit.* 7. Princ. interim traditur, restitutionem adversus ea, quæ juramento non voluntario sunt decisa, dari propter species de novo repertas, *l.* 31. *ff. h. t. l.* 29. §. *de transact.* Goth. Hæc est 9. decisio ex 50. novis Justinianeis, ut videre est apud Inglos. *Anf.* 3 Lucrum ex delictis sperare, impium.

4 Petatur de chirographis. *Cod. Th. h. t.* 2. tit. 27. *L.* 12. *ff. t.* id est, de mutuo, περὶ δανείων. 5. Harm. 5. *Inst. quib. modis re contrah. in pr.* Formulam actionis vide apud Oldendorp. *class.* 4. *act.* 17. Ferrariensem *in formula actionis lepothecariæ* 43. *ibi Mutuo.* 2. 6 Heredes tenentur ad onera hereditaria pro hereditatis portionibus, etiamsi in prælegatis fit inæqualitas. *l.* 26. §. *ad Sct. Trebell. l.* 2. §. 3. *de hered. actionib. l.* 2. §. *si unus ex pluribus. l.* 1. *infr. de except. l.* 10. §. *de jure deliber. l.* 35. §. 1. *ff. de hered. inst. l.* 88. §. 1. *in fin. ff. de verb. obl. l.* 2. *in fin. ff. de stipul. præt.* 7 Obligatio personalis non sequitur hæredem, ut §. *ad Sct. Trebellian. l.* 1. §. *si hæres.* nec transit etiam instantia contra successorem. *cap. quia vero. de judic.* licet sint casus, ubi contrarium legum obtinet. de quibus Sochus *Regul.* 300. Mod. 7 Personalis obligatio & instantia ad heredes non transit: vid. Socin. *reg.* 177. 8 Hinc ratio dubitandi subinde tur. Videbatur enim dicendum ex inæquali prælegatorum quantitate, eos inæqualiter etiam teneri. *l.* 1. §. *de except. l.* 20. §. *de jur. delib.* 9 12 Tabularium. 10 Qui pecuniam alienam suo nomine credit, ibi stipulando ius quærit, quod tamen cedere teneatur. *l.* 1. §. *de reb. alienis non alien.* adde *l.* 41. *vers. quod si stipulatus. ff. h. t. l.* 6. §. 2. *ff. ad Sct. Trebell.* 11 Vide *l.* 16. §. *de pignoribus.*

12 Ὁ ἀρχὼν ἢ ἀφῶκιος ἢ ὑπηρέτης ἀρχόντων, qui magistratum vel officium in provincia gerit, neque per se neque per medium personam (διὰ μέσου προσώπου) magistratus sui tempore fœnus exercere potest. *Synopf. Basil. h. tit. t. ex lib.* 23. *tit.* 1. *cap.* 45. 13 *l.* 33. *ff. h. t. Synopf. d. loco.* vid. *l.* 1. §. *de contract. judic.* 14 Nomen eft ipfa obligatio, ipfe contrahit intus. 15 Cur ita? colligo ex *l.* 32. *in fin. ff. h. t.* vid. Cujac. *f. obf.* 29. 16 Hæc lex non tantum locum habet in fimplici mutuo, fed & in ufurario. Gufpas Roderic. *de anon. redditib. lib.* 2. *queft.* 5. *num.* 4. Anf. 17 Numeratio in perfona unius non obligat alios: nifi conftituerint fe reos debendi in folidum, re vel verbis, vel chirographo, vel biennium fit elapfum, vel invicem fidejufferint. vid. Molinæum *queft.* 7. *de ufur. num.* 132. & *fequent.* 18 *l.* 3. *J. de inutil. ftipul.* 19 Biennium fcil. *verf. multum. fupf. de int. obligj.* 20 Is, cui pecunia re vera mutuata eft, non tenetur ad oleum inftrumento comprehenfum: Talis enim mutui contractus eft ufurarius, & naturam mutui excedit, nifi in ftipulationem oleum deductum fuerit. *ut hic. l.* 6. *infr. h. t.* eft & in empticne & folutione aliud utrobique, nempe aliud pro alio folvitur volenti. *l.* 17. *J. de folut.* 21 Ad hanc legem vid. Goed. *de contrab. ftipul. c.* 3. *num.* 78. & *cap.* 8. *num.* 71. & *feq.* Guid. Pap. *hoc loco.* Leonin. *emendat. lib.* 3. *cap.* 16. *n.* 1. Anf. 22 Nicandæ majorem fummam ftipulatus a fuo debitore, quam ei mutuaffet, paulo poft ob eodem ex eadem fumma ufuras licites ftipulatur. Primus contractus ufurarius eft. vid. *l.* 11. §. 1. *ff. h. t. l. ff. ubi decem.* 17. *ff. de poft.* at non fecundus, nifi pro ea parte quæ debitori vere numerata non fuit. Quid autem pacto tantum fuerint promiffæ, non eft lenium ftipulatione? ufuræ non debitæ, *l.* 34. §. *mandati. l.* 1. *J. infr. de ufur.* quam prave hanc attulit interpretationem Dupon. non magni facio: eam tamen vide apud eundem 3. *Not.* 9. *c. de reftitution. de minor. fol.* 678. 23 Unde fi pecunia effe aliena, fed & adjuffa ex turpi quæftu. vid. *l.* 1. §. *folut. matrim.* 24 Species poteft æftimari & exinde converti in certam mutui pecuniæ: & ita ufura exigi. *l.* 11. *ff. h. t. l.* 12. 23. 25. *infr. de ufur.* adde Molin. *de ufur. q.* 23. *n.* 229. *q.* 85. *n.* 559. 561. *& feq.* Et ita fupellex loco pretii dari potuit, & in pecuniam converti, & pro alia re quam pecunia numerata dati hujusmodi conventione (fitimine tamen, cui contraria eft illegitimi) ufuras legitimas ftipulari poffimus. *Goth.* Hanc leg. explicat Roderic. *de reditib. lib.* 1. *q.* 43. *n.* 23. Anf. 24 Ingerit tamen & jufto pretio, citra fraudem & affectum ufurarium, utrinque cenfenfu poteft. *l.* 8. *t.* alias id genus mutui contrahi a Gallis dicitur, *a parte de finance.* 26 Utilis ftipulatio ufuræ per inutilem non tollatur. *l.* 29. *ff. de ufuris.* nec fors. *l.* 20. *ff. de ufur.* *l.* 26. §. 1. *vers. de mutuatum. J. de ufuris.* 27 Centefima. §. *h. t. l.* 40. *in fr. ff. h. t.* Paul. 2. *fent.* 14. 6. 2. Eft autem legitima ufura centefima. §. *h. t. ibi, licet ultra ufus rem centefimam, & hic, legitimæ.* 28 Puto legendum effe *non minoris* vel *majoris*, ut §. fenfus, ob interum non ideo legitimas ufuras creditori fenegare, quod ei non minoris pretii pignus dederit, quam fumma ab eo accepta valeat. adde *edict. Juftin.* 9. 4. mihi fpeciem ita aperte exponimus. Minimum proprie in pecunia numgrata conftitit. Ideo pecuniæ numerandum utrinque conftenfu juito pretio æftimatum ftatuam eft. Id prefum converfum eft in caufam mutui & majores centefimis ufuræ promiffæ. Securitatis caufa creditori debitor aurum dignum forte decem pignori dedit. Queritur quid juris fit? creditor poftea fortem recte petit: at non illegitimas ufuras, fed legitimas tantum. Neque juvat debitorem, quod pignus dignum decem tantum dederit, ut inde colligat, fe non in majorem quantitatem, quam pignus valeat obligiri. Nam ut non idoneum pignus dederit creditori, fupereft tamen ei adverfus debitorem in id, quod fupereft, actio, *ut hic. l.* 3. *l.* 5. *l.* 6. *infr. de diffr. pign. l.* 8. *in fin. ff. de diffr. pign. l.* 28. *ff. decred. l.* 10. *J. de oblig. & action.* 29 Vid. *l.* 3. *infr. de diffract. pignor.* 30 Duo rei credendi in ftipulum verbis, aut res vera numeratione conftituuntur. 31 Libello in eodem poteft quis agere partim fuo nomine, partim alieno. *l.* 3. *ff. famil. erciſc.* 32 Uno contractu poffunt plurium perfonarum obligationes contineri. 33 Una fobrique, unamque figillum tabellionis poteft plures contractus, pereodentes, authenticus reddere. 34 Pro pecunia quam mutuam tibi dedi, potes vinum mihi ftipulanti promittere, & hic aliud folvere quam accepifti. *l.* 17. *J. de folut.* 35 Adde *l.* 7. *J. de condict. infort.* 36 Et merito. Debitor enim mutui, genus debet, quod nunquam perit. Quod in genere debetur, perire non poteft. §. 2. *in verſic. Et ut quidem. Inſtit. quib. modis re. l.* 1. §. 4. *ff. de obleg. & actionib.* adde Molin. *queſt.* 5. *de ufur. n.* 114. Cur? Genera materiale ufquidem funt, fed intellectuale quid, quod paffionem & fic interitum non recipit. *Gothi.* Vid. Ant. Fabr. *de re nummar. cap.* 2. *num.* 30. Guid. Pap. *hoc loco.* Zanger. *de Except. part.* 3. *c.* 2. *num.* 130. 166. Anf. 37 Excipe *l.* 5. *ff. de nauf. actio.* alias exceptiones, vid. *hic* apud Bald. 38 Qui pro alio folvit, etiam fi ita quis cortens, poteft ab eo repetere.

De

De eo, qui mutuatus est in res alienas.

13. Iidem AA. & CC. Frontoni.

FUm, qui mutuam sumpsit pecuniam, licet [1] in res alienas, creditore non contemplatione [2] domini rerum eam fœnori dante; principaliter obligatum, obnoxium remanere oportet. 3. S. 17. Kal. Novemb. *Nicomediæ*, CC. CONSS. 300.

De eo qui instrumento subscripsit.

14. Iidem AA. & CC. Hadriano.

MUtuæ pecuniæ quam aliis dedit creditor, citra solennitatem verborum subscribentem [3] instrumento [te] non habet obligatum. Sine die, AA. CONSS. *

Si mutuatus credidit.

15. Iidem AA. & CC. Charidemo.

NOn adversus te creditores, qui mutuam sumpsisti pecuniam, sed ejus, cui [5] hanc crediderас, heredes experiri, contra juris formam evidenter postulas. S. 5. Kal. Decemb. CC. CONSS. *

De eo, qui judici, vel honorem ambienti mutuavit.

16. Imp. HONOR. & THEOD. AA. Theodoro P. P.

QUisquis Judici fœnebrem pecuniam mutuaverit [6], si in provincia fuerit verfatus, quafi [7] emptor legum atque provinciæ, vel fi quis collectarius [8] honoris pretium dederit ambienti: exilii pœna una cum ipfo judice plectetur. Dat. 17. Kal. Novemb. BASSO & PHILIPPO CONSS. 410.

De chirographis.

17. Imp. JUSTINIANUS A. Mennæ P. P.

SUper chirographariis [9] inftrumentis hæc pro communi utilitate fancienda duximus: Ut, fiquis pecunias credere fupra [10] quinquaginta libras auri voluerit, vel fuper reddito debito fecuritatem accipere, cum amplius fit memorata quantitate; fciat non aliter debere chirographum a debitore, vel creditore recipere, quam fi teftimonium trium [11] teftium probatæ opinionis per eorum fubfcriptiones [idem] chirographum capiat. Nam fi contra hujusmodi obfervationem chirographum fuper pecuniis memoratam auri quantitatem excedentibus proferatur: minime hoc admitti a judicantibus oportet. Quod & in futuris creditis, vel debitorum folutionibus locum habere oportet. Dat. 10. Kalend. Junii, *Conſtantinop.* DN. JUSTINIANO A. II. CONS. 528.

In AUTHENT. de inftrument. cauf. & fide §. oportet vero. col. 6. tit. 2. al. 3. feu Novell. 73. cap. 8.

Sed novo jure quinque teftes adhibendi ſunt, ſi fiat ab imperio literarum contractus in ſcripcis, & in civitate [12], & excedat libram auri: nam ſi quis facere quemlibet contractum ex non ſcripto voluerit: manifeſtum eſt, quia aut per teſtes, aut per juſjurandum fidem percipiet, uctore quidem teſtes deducente, pulſato autem juxante, aut reference, ſicut judex diſpoſuerit. In agris autem, quæ hactenus voluerunt apud eos, & nunc ſint firma.

TIT. III.
DE SUFFRAGIO [13].

1. Imppp. THEOD. ARCAD. & HONOR. AAA. Rufino P. P.

SI [14] qui defideria [15] explicare cupientes, ferri fibi a quoquam fuffragium poftulaverint [16], & ob referendam vicem fe fponfione conftrinxerint: promiffa reftituant [17]; cum ea quæ opportuerint, conſequantur: fi ar ibus moras nectant, ad folutionem debiti coartandi funt. §. 1. Et fi quid eo nomine in auro, vel argento, vel cæteris [rebus] mobilibus datum fuerit: traditio fola fufficiet, & contractus habebit perpetuam firmitatem: quoniam collatio rei mobilis [18] inita, integra fide ac ratione cumulatur. §. 2. Quod fi prædia ruftica, vel urbana placitum continebit: fcriptura, quæ ea in alium transferat, emittatur: fequatur [&] traditio corporalis, & rem fuiffe completam geſta teſtentur: aliter enim ad novum dominum tranſire non poſſunt, neque de vetere jure diſcedere. § 3. Quod fi quis, dum folo commonitorio [19] ſuffragio nititur, bona duxerit occupanda: reus temeritatis ac violentiæ retinebitur, ac in ſtatum priſtinum poſſeſſio reducetur, eo a petitione excluſo, qui non dubitavit invadere, quod petere debuiſſet. Dat. 3. Non. Mart. ARCADIO III. & HONORIO II. AA. CONSS. 394.

TIT. IV.
DE PROHIBITA [20] SEQUESTRATIONE [21] PECUNIÆ.

1. Impp. HONOR. & THEOD. AA. Joanni P. P.

QUotiens [22] ex quolibet contractu pecunia poſtulatur, ſequeſtrationis neceſſitas conquieſcat. Oportet enim debitorem primo [23] convinci, & ſic deinde ad ſolutionem pulſari: Quam rem non tantum juris ratio, ſed & ipſa æquitas perſuadet, ut probationes ſecum adferat, debitoremque convincat pecuniam petiturus. Dat. 6. Id. Julii, *Ravennæ*, HONORIO XIII. & THEODOSIO X. AA. CONSS. 422.

TIT. V.
DE CONDICTIONE INDEBITI [24].

De cauſa judicati, de herede, de uſuris.

1. Imp. ANTON. A. Mutiano.

PEcuniæ indebitæ, per errorem, non ex cauſa judicati [25] ſolutæ, eſſe repetitionem jure condictionis, non ambigitur. Si quid igitur probare potueris patrem tuum, cui heres exiſtiſti, amplius debito creditori ſuo perſolviſſe, repetere potes. Uſuras [26] autem ejus ſummæ præſtari tibi fruſtra deſideras: actione enim condictionis ea ſola [27] quantitas repetitur, quæ indebita ſoluta eſt. PP. 3. Kal. Auguſt. ANTONINO A. IV. & BALBINO CONSS. 214.

De delegatione.

2. Idem A. Secundinæ.

SI citra ullam transactionem [28] pecuniam indebitam alieno creditori promittere delegata [29] es, adverſus eam, quæ te delegavit, condictionem habere potes. PP. 14. Kalend. Januar. ANTONINO A. IV. & BALBINO CONSS. 214.

De quantitate, de cautione.

3. Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. & CC. Pamphilo.

CUm & ſoluta indebita quantitas ab ignorante repeti poſſit: multo [30] facilius quantitatis indebitæ interpoſitæ ſcripturæ [31] condictio competit, vel doli [32] exceptio [33] agenti opponitur. S. 3. Non. April. *Byzantii*, AA. CONSS. 293.

De his, quæ per inficiationem in lite crescunt.

4. Iidem AA. & CC. Heraclio.

EA, quæ per inficiationem in lite creſcunt [34], ab ignorante etiam [35] indebita ſoluta repeti non [36] poſſe, certiſſimi juris eſt. Sed & ſi cautio indebitæ pecuniæ ex eadem cauſa interponatur: condictioni locum non eſſe conſtat. S. 5. Id. April. *Byzantii*, AA. CONSS. 293.

De herede.

5. Iidem AA. & CC. Attalo.

SI a patre emancipatus ei non intra tempora præſtituta [37] jure honorio [38] ſucceſiiſti, quidquid indebitum poſtea per errorem [39] (utpote [40] mantur. Interpres *l.* 2. *C. Theod. h. t.* ubi tamen vereor ne legendum ſit, *ſola conventione.* Indimiſſum pr- miſſi ſcriptura neceſſaria eſt & traditio. 19 Id eſt, ſine adnotatione & ſcriptura conventionis: Vincentius Lirinenſis adverſus prophanas, Obſervionis mœc gratia commonitorium nihilmet paraſſe fuſticiet. Eodem verbo utitur Auguſtinus *epiſt.* 129. & 138. Commonitorii formula exat apud Caſſiodorum 7. *variar.* Symmachus pro eodem Monitorium uſurp.t: video tamen interpretem *d. l.* 2. *C. Theod. h. t.* ſolum commonitorium ſuffragium interpretari ineſſagium fiue ſcriptura promiſſum ſeu non ſcriptum.

20 Sequeſtrationem ne hinc colligas omnino prohiberi: certis enim caſibus puta ſi populationes fiue diſſipationis vel rixarum imminet periculum, permittitur ſequeſtratio. *l. 1. infr. quor. appellat. l.* 7. *in fin. ff. qui ſatisdare. l. fin. in fin. ff. de appellationib.* Alias præterea novem exceptiones adfert Ferrariculis, quas vid. *in forma ſequeſtri ſeu ſatisdamenti* 9. *verſ. Sæpius* ubi adde alias ex Socino *reg.* 377. 21 2. *Theod.* 28. & 2. *Decret.* 17. & 2. *Clement.* 6. *De ſequeſtratione poſſeſſionis & fructuum*, vide Ferrarienſem *in forma ſequeſtri ſeu ſatisdamenti* 9. adde Rebuffum *tom.* 3. *tract. de ſequeſtri ſeu concilio multor. ſuper dignoscen.* Papon. 8. *arreſt.* 10. *de ſequeſtre & reglement. & §. Notar.* 8. *cap. d'univerſités & actions poſſeſſoires.* ibi, *La queſtion du ſequeſtre comme eſt conduite, & ſeconcilius.* Oldendorp. *cap.* 40. *de except.* ubi tractat de exceptione ſequeſtri Sequeſtrare eſt fecerim ponere. Sequeſtratio poſſeſſionis rei litigioſæ in terminum translatio. *l.* 9. §. 3. *ff. de dolo malo.* Sequeſter eſt is apud quem res litigioſa depenitur. vid. *l.* 110. *ff. de verb. ſignific.* qui & a veteribus, Sculea dicebatur. 20. *Gell.* 10. 22 *l. unic. C. Theod. h. t.* Goth. Vid. Goeid. *de ſequeſtr. c.* 1. *n.* 92. & Guid. Pap. 8. *l.* Anf. 23 Poſſeſſio eo competens non eſt ei auferenda, niſi convicto: Decem exceptiones vide apud Ferrariculem *d. loco.*

24 §. 1. *Inſtit. quib. modis re* & 12. *D.* 6. & 52. *Edict.* 3. Formulam hujus actionis vide apud Oldendorp. *claſſ.* 6. *act.* 6. Goth. Vid. ad hunc titul. & ſingulas leges Guid. Pap. *Anf.* 25 Inubiti per errorem, non ex cauſa judicati ſoluti, repetiti eſt. *Qua. Baſil.* 52. *tit.* 1. *ex lib.* 24. *tit.* 1. *cap.* 17. *l.* 29. §. 1. *ff. mandati.* Sententia facit, ut indebitum debeatur, nec condici poſſit. de quo vid. Molinæum 16. *de uſu queſt.* 186. 26 Promutui uſuræ non debentur. vid. Cujac. §. *ofterv.* 24 Indebitum ſolutum promutuum eſt. Promutuum quafi mutuum. *Goth.* Excipe, nifi ea lex indebitum ſolutum eſt, pecunias ad intereſſe debiti ſilis, & ſic cum ita lucratus fit. Mart. *dig. nouiſſ. tom.* 3. *tit. intereſſe.* c. 14. Barbof. & Gloſſ. *hoc.* Anf. 27 Nota quid hac actione petatur. 28 Indebitum transactionis cauſa datum non repetitur. *l.* 65. §. 1. *ff. h. t. l.* 6. §. *de jurej & facti ignorant. l.* 1. *ſupr. de pact. l.* 16. *l.* 25. *ſupr. de tranſactionib. l.* 78. *in fin. ff. ad Sct. Trebell.* 29 Solvit qui delegat, ideoque ut indebiti ſoluti, ita indebite delegati condictio eſt. 30 Argumentum a majori ad minus obſerva. Dui ſoluti repetitio eſt, ejus multo magis tantum cui condictio eſt, aut petiti exceptio *l.* 31. *ff. h. t.* 31 Cautionis & chirographa indebita condicti poſſunt. excipe *l.* 4. *in fin. infr. h. t.* 32 *l.* 5. *in fin. ff. de act. empt.* 33 Favetur magis exceptioni, quam actioni. *l.* 125. *ff. de reg.* 34 Utea, quæ duplicantur. vide Paul. 1. *ſent.* 19. §. *ult.* 35 Cur indebitum vocans? utrumque quia per inficiationem debiti pœnæ loco debentur. Ea igitur quæ per inficiationem duplantur, licet indebita ſoluta fuerint, non repetuntur. *Synopſ. Baſil. tibid cap.* 20. 36 §. 12. *Inſt. de obleg. quæ quaſi ex contractu.* 37 Scilicet intra annum, qui filio emancipato ad ignoſcendum bonorum poſſeſſionem tribuitur. *l.* 1. §. *ſed videndum & ſi. longius. ff. de ſuccedi. edict. & l.* 1. *J. qui admitt. ad bonor.* Mod. 38 Honorarium jus prætorium eſt. §. 7. *Inſt. de jure naturali.* 39 Debitum hereditarium per errorem a non ſuccedente ſolutum repetitur. 40 Legendum eſt, *ut patres*: quafi dicat: Quod quis (quafi ipſum ob ſuccedendi debitum) ſolvit, repetere poteſt. *l.* 65. *in fin. ff. h. t.* Et vere Græci hunc locum ita exprimunt. Qui non eſt heres, ſi tanquam heres ſolverit, repetere is ſolutum poteſt. ſicut & ſequax reverentior & repetuntur. *Synopſ. ibid. c.* 22. adde *l.* 7. *J. h. t.*

patris